ELMÉLETI-TÖRTÉNETI MODULVIZSGA

Neveléstörténeti tételek

1. A nevelés és az oktatás elmélete és gyakorlata az antikvitás és a középkor időszakában

1. a) Pedagógiai nézetek az antikvitás és a reneszánsz korában.

A kalokagathia és a humanitas eszménye; Platon és Arisztotelész, valamint Quintilianus a nevelésről; az ókori gondolatok újjászületése a pedagógiában (Vegio, Vives, Rabelais, Montaigne, Erasmus pedagógiai nézetei).

1. b) A keresztény Európa iskolarendszere

A keresztény embereszmény, az oktatási intézmények feladata, típusai (plébániai iskola, székesegyházi iskola, kolostoriskola, egyetem), az oktatás tartalma.

2. A koraújkor pedagógia reformtörekvései elméleti és gyakorlati síkon

2. a) A reformáció és az ellenreformáció hatása: megszületik a felekezeti iskola típusa

- A szerzetesrendek (jezsuiták, piaristák, angolkisasszonyok, orsolyiták…) oktatásszervező tevékenysége, iskoláik, Pázmány oktatási reformjai Magyarországon;
- A kollégium-típusú iskola létrejötte hazánkban, annak külföldi előzményei (Melanchton, Sturm, Trotzendorf), Apáczai munkássága, javaslatai az erdélyi oktatásügy reformjára (a *Magyar Encyklopaedia* és székfoglaló beszédei).

2. b) Comenius pedagógiája és annak távlati hatása: a tradicionális iskola létrejötte Herbart pedagógiájának eredményeként

- Comenius élete és munkássága; a pansophia eszménye; Comenius didaktikája és oktatásszervezési elképzelései, oktatási rendszere stb.
- Pedagógia mint neveléstudomány; Herbart pedagógiája (funkciók, fokozatok stb.) s annak filozófiai és pszichológiai háttere; a herbartiánusok; a herbarti pedagógia értékelése.

3. A felvilágosodás hatása az oktatásra és a neveléstudományra

3. a) Új pedagógiai nézetek a felvilágosodás korában

- A felvilágosodás eszmerendszere; Rousseau gyermekszemlélete; a negatív nevelés eszménye; Emil és Sophie nevelése az *Emil és a nevelésről* c. műve alapján; Rousseau hatása.
- A felvilágosodás hatása Pestalozzira; Pestalozzi nevelői és tanítói pályája; elméleti pedagógiai munkássága; Pestalozzi hatása Magyarországon és külföldön.

3. b) A magyar állami oktatáspolitika születése, a magyar oktatásügy átalakítása felvilágosodás és a nemzeti törekvések hatására

- Mária Terézia oktatáspolitikája, az I. Ratio Educationis, II. József rendeletei, II. Ratio, a reformkor törekvései a magyar nemzeti nevelés megteremtése érdekében; reformok e korszakban (óvoda, tanítóképzés, elemi iskolai szabályzat stb.).

- Eötvös József elvei, politikája mindkét miniszterségе alatt, az 1868-as népiskolai törvény; Trefort Ágoston-féle középiskolai törvény (előzményként az *Organisationsentwurf* ismertetése); törekvések a köz- és felsőoktatás további fejlesztése érdekében a dualizmus korában.

4. A magyar oktatáspolitika az ideológiák vonzásában

4. a) Köz- és felsőoktatás a Horthy-korszakban

Klebelsberg Kuno és Hóman Bálint tudomány- és oktatáspolitikája; állami intézkedések a köz- és a felsőoktatás fejlesztése érdekében; a tanárképzés reformja.

4. b) Köz- és felsőoktatás a szocializmus időszakában

A koalíciós évek reformkoncepciói; az oktatási rendszer átalakítása (általános iskola); a szocialista nevelés megvalósítása (nevelési eszmények, fenntartás, irányítás, iskolatípusok, tanterv stb. – az 1948., az 1961. és az 1985. évi oktatási törvény); a szocialista oktatásügy felszámolása a rendszerváltozás éveiben.

Irodalom

Hoffmann Zsuzsanna (2009): Antik nevelés. Iskolakultúra, Veszprém.
Horváth László – Pornói Imre (2002): Szemelvények a neveléstörténetből. Bessenyei Kiadó, Nyíregyháza.
Horváth Márton főszerk. (1988, 1993): A magyar nevelés története I–II. Tankönyvkiadó, Budapest.
Kardos József (2007): Iskola a politika sodrásában (1945–1993). Gondolat Kiadó, Budapest.
Mészáros István – Németh András – Pukánszky Béla (2004): Neveléstörténet. Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe. Osiris, Budapest.
Mészáros István (1981): Az iskolaügy története Magyarországon 996–1777 között. Akadémiai Kiadó, Budapest.
Orosz Gábor szerk.(2004): Az európai középkor, reneszánsz és a 16. század neveléstörténete. Prohászka Lajos egyetemi előadásaiból II. DE Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2004. Elérhető: http://mek.oszk.hu/04100/04154/04154.pdf
Orosz Gábor szerk. (2004): Az európai ókor neveléstörténete. Prohászka Lajos egyetemi előadásaiból I. DE Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2004. Elérhető: http://mek.oszk.hu/04100/04153/04153.pdf
Szabolcs Éva szerk. (2006): Pedagógia és politika a XX. század második felében. Eötvös, Budapest, 2006.

Lásd továbbá a kapcsolódó kurzusokon megadott irodalmat!

Nevelésfilozófia, neveléselmélet

1. A nevelés keretei

1. a) A nevelés pedagógiai antropológiai alapjai, embereszmény, emberkép

Nevelés – szükségszerűség vagy lehetőség? Nevelhetőség. A nevelés határai, az ember meghatározottsága.

1. b) Az iskola mint a társadalom reprodukciójának intézménye, társadalmi funkciói

Individualizáció, szocializáció, kvalifikáció, szelekció, allokáció, integráció, legitimáció

2. Klasszikus és modern nevelésfilozófia

2. a) A nevelés fogalma a klasszikus neveléstani gondolkodásban

Finánczy, Weszely, Imre, Prohászka, Karácsony

2. b) Nevelésfilozófiai válaszok a XX. századi embert körülvevő világ megváltozására

Dehumanizáció, izoláció, értékdevalváció, kommunikációs zavarok - Martin Buber, Viktor Frankl, Erich Fromm és a humanisztikus nevelés irányzat

3. Alternativitás az iskolaügyben

3. a) Reformpedagógiai felfogások

A klasszikus neveléstanok kritikája, új gyermekkép, módszerek, tartalmak – új iskola, Dewey, Waldorf, Montessori, Modern Iskola, Jena Plan

3. b) Az alternativitás modern értelmezése, pedagógiai jelentésének elemzése

Az alternatív iskolakoncepciók közös vonásainak bemutatása, a zárt iskola kritikája.

4. A nevelési folyamat és a nevelés fogalmának klasszikus és modern megközelítései

4. a) A nevelési folyamat és a nevelés fogalmának klasszikus megközelítései

Irányított nevelési folyamatkoncepciók, befogadásra épülő nevelési folyamatkoncepciók (példákkal alátámasztva)

4. b) A nevelési folyamat és nevelés fogalmának modern megközelítései

Szabad nevelési folyamat, aktivitásra épülő nevelési folyamatkoncepció (példákkal alátámasztva)

Irodalom

Bábosik István (1997): A modern nevelés elmélete. Telosz, Budapest

Bábosik István (2004): Neveléselmélet. Osiris Kiadó, Budapest. Elérhető: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_neveleselmelet/adatok.html

Bacsa Éva (2011): A szeretet és a nevelés Erich Fromm A szeretet művészete című könyve tükrében. Magyar Református Nevelés, 12. évf., 4. sz., 43-51. Elérhető: http://rpi.reformatus.hu/hatteranyagok/MRN/MRN%2004_170x238_Belivek_2011Dec.pdf

Brezsnyánszky László – Fenyő Imre szerk. (2009): A pedagógia új horizontja. Egyetemi Kiadó, Debrecen Elérhető: https://ni.unideb.hu/sites/default/files/upload_documents/a_pedagogia_uj_horizontja.pdf

Brezsnyánszky László (2002): Iskola-alternatívák a XX. században. (Pallas Debrecina 9.) Egyetemi Kiadó, Debrecen, Elérhető: https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/161640/t_dekdb_bibDEK00558877.pdf;jsessionid=E6B7C2C5AD54D3FC7077CBDE082DAF78?sequence=3

Buber, Martin (1990): Beszédek a nevelésről. In: Csejtei Dezső – Dékány András – Simon Ferenc szerk.: Ész, élet, egzisztencia I. (Egyetem, nevelés, értelmiségi lét.) JATE Könyvkiadó, Szeged, 385-415. Elérhető: http://acta.bibl.u-szeged.hu/9420/1/esz_001_385-415.pdf)

Csiszár Klára (2015): Életmű Auschwitz után: Viktor E. Frankl élete és munkássága koncentrációs táborok árnyékában, a logoterápia és egzisztenciaanalízis fényében. In: Sárkány Péter – Vik János szerk.: Logoterápia és egzisztenciaanalízis 2015., Logoterápia és Egzisztenciaanalízis Nemzetközi Tudományos Egyesület - Logoterápia Alapítvány, Kolozsvár – Budapest, 10-18. Elérhető: http://www.logoterapia.hu/files/evonyv15.pdf)

Dewey, John (1976): A nevelés jellege és folyamata. TK, Budapest

Kiss Hajnal (2015): Carl Rogers és az indeterminált emberkép. Interjú Tringer László professor emeritusszal. Taní-tani Online, 5. évf. Elérhető: http://www.tani-tani.info/carl_rogers_es_az)

Mihály Ottó (é. n.): Bevezetés a nevelésfilozófiába. Okker Kiadó, Budapest

Németh András (2002): A reformpedagógia gyermekképe. A szent gyermek mítoszától a gyermeki öntevékenység funkcionális gyakorlatáig. Iskolakultúra, 2002/3. 21-32. Elérhető: http://real.mtak.hu/36285/1/2002-3.pdf

Szenczi Árpád (2012): Az ember természete – természetes(en) nevelés: A reformpedagógia egy lehetséges reformja. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, Budapest. Elérhető: https://dtk.tankonyvtar.hu/bitstream/handle/123456789/3980/szenczi_arpad_-_az_ember_termeszete.pdf?sequence=1&isAllowed=y.